

ምዕራፍ ስንድ

ዲሞክራሲያዊ ሥርዓት

የምዕራፉ ዓላማዎች፡ ይህንን ምዕራፍ ተምረህ/ ተምረሽ ስታጠናቅቅ/ስታጠናቅቁ፤

- የዲሞክራሲና የዲሞክራሲያዊ ሥርዓት ምንነትን ትገነዘባህ/ትገነዘቢዋለህ።
- በዲሞክራሲያዊ ሥርዓት ውስጥ ሲከበሩ የሚገባቸውን ሰብዓዊና ዲሞክራሲያዊ መብቶችን ታውቃለህ/ታውቂዋለህ።
- የልዩነትን ምንነትና ልዩነትን እንዲት ስታቆሙ መኖር እንደሚችል ትረዳለህ/ትረጃለህ።
- የፌደራልና የክልል መንግሥታትን ምንነት ታውቃለህ/ታውቂዋለህ።
- የውጭ ግንኙነት ምንነት ትረዳለህ/ትረጃለህ።

1.1 ዲሞክራሲ ምንድን ነው?

ምዕራ 1.1 የክፍል ስለቃ ምርጫ

ምዕራ 1.2 የትምህርት ቤቱ ሥነሥርዓት መመሪያ

- በሥዕል 1.1 ላይ ምን ይታያችኋል? በክፍሉ ውስጥ ምን እየተደረገ እንደሆነ ገምቱ።
- በሥዕል 1.2 ላይ እንደምትመለከቱት በአዳራሽ ውስጥ ምን እየተደረገ እንደሆነ ገምቱ።
- ዲሞክራሲ የሚለውን ቃል ብዙ ጊዜ ሳትሰሙት አትቀሩም፤ ዲሞክራሲ የሚለውን ቃል ስትሰሙ በአእምሮአችሁ የሚመጣው ሀሳብ ምንድን ነው?

የክፍል ስለቃ ምርጫ

አቶ መርጋ በፍኖተ ጥበብ ትምህርት ቤት የ5ኛ ክፍል ኃላፊ መምህር ናቸው። ትምህርት ቤቱ ለክረምት ዕለፍት ተዘግቶ ከተከፈተ አንድ ሳምንት ሞልቶታል። መምህር መርጋ ባለፈው ዓመት የዚህ ክፍል አለቃ ግርማቸው እንዲሆን የተመረጠው ቀደም ሲል በነበሩት መምህር እንደነበር ማወቃቸውን ተናገሩ። በመሆኑም ያለ ፈው ዓመት አለቃ የነበረው ግርማቸው በዚህ ዓመትም እንዲቀጥል ወይም ሌላ አዲስ አለቃ መምረጥ ይፈልጉ እንደሆነ ተማሪዎቹን ጠየቋቸው። ተማሪዎቹም በአብዛኛው ፍላጎታቸው አዲስ አለቃ መምረጥ መሆኑን ገለጹ። ሆኖም የተወሰኑ ተማሪዎች ግርማቸው እንዲቀጥል በመፈለጋቸው ለክፍል አለቃነት በድጋሚ እንዲወዳደር በጋራ ስምምነት ላይ ደረሱ።

በዚህ መሠረትም የ5ኛ ክፍል ተማሪዎች ተማሪ ግርማቸውን፣ ተማሪ ከድርጅት እና ተማሪ ዓለሚቱን ለምርጫ እንዲወዳደሩ አቀረቡ። ተማሪ ከድርጅት የክፍል አለቃ እንዲሆን የመረጡት 15 ተማሪዎች ሲሆኑ ለተማሪ ግርማቸው ድምፅ የሰጡ ደግሞ 12 ተማሪዎች ነበሩ። የቀሩት 40 ተማሪዎች ድምፃቸውን የሰጡት ለተማሪ ዓለሚቱ ነው። ተማሪ ዓለሚቱ በአብዛኛው ድምፅ ስለተመረጠች የ5ኛ ክፍል ተማሪዎች አለቃ ሆነች።

የ5ኛ ክፍል ተማሪዎች ለዚህ ዓመት መሪ የሚሆኑትን አለቃ በዲሞክራሲያዊ መንገድ በመምረጣቸው ደስተኛ ሆኑ።

የፍፍተጥበብ ትምህርት ቤት የ5ኛ ክፍል ተማሪዎች ትወክለናለች፣ በደንብ ትሠራልናለች፣ ብለው ያመኑባት እና የመረጧት ተማሪ ዓለሚቱም በከፍተኛ ድምፅ ስለመረጧት ለንጹህ ምሥጋና አቀረበች። ተማሪዎቹም ዲሞክራሲ ማለት ይህ ነው። የሥልጣን ባለቤት ሆንን ብለው ፈነደቁ። በዲሞክራሲ ሥርዓት ተማሪዎቹ ራሳቸው በመረጡት አለቃ መመራታቸው መልካም መሆኑን ተገነዘቡ። የተመረጣቸው አለቃ ሥራዋን በደንብ ካልሠራችና ኃላፊነቷን በአግባቡ ካልተወጣች ሌላ የተሻለ ሊመርጡ እንደሚችሉ ከጋራ መግባባት ላይ ደረሱ። የበሬቱ አለቃም ሥልጣኑን በሰላማዊ መንገድ ለአዲሷ አለቃ አስረከበ።

መልመጃ 1

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. ከላይ ባነበባችሁት ፅሁፍ እና በሥዕሎቹ ውስጥ ባስተዋላችሁት ተግባር የተገነዘባችሁትን መሠረት በማድረግ ዲሞክራሲ ማለት ምን ማለት እንደሆነ ግለፅ።
2. ከላይ በጥያቄ 1 ላይ የሰጣችሁት የዲሞክራሲ ትርጉም ከንባቡ በፊት ከሰጣችሁት ትርጉም ጋር ምን ያህል ይመሳሰላል።
3. መምህር መርጋ የክፍሉ አለቃ ግርማቸው ሆኖ እንዲቀጥል ቢደርጉ ምን ችግር አለው? ተወያዩበት።

ዲሞክራሲ የሚለው ቃል «ዲሞስ» እና «ክራቶስ» ከሚሉ ሁለት የግሪክ ቃላት የተገኘ ነው። ዲሞስ ማለት በአንድ ሀገር የሚኖር ሕዝብ ማለት ሲሆን ክራቶስ ማለት ደግሞ ሥልጣን ወይም አመራር ማለት ነው። በመሆኑም ዲሞክራሲ የሚለው ቃል ሥልጣን ወይም አመራር የሕዝብ የሆነበት አስተዳደር ማለት ነው። በሥዕል 1.1 ላይ እንዳያችሁት ተማሪዎች አለቃቸውን በመረጡበት አካሄድ ሕዝቡም የሚመሩትንና የሚያስተዳድሩትን በፍላጎቱ መምረጥና በመረጠው መሪ የሚተዳደርበት ሥርዓት ዲሞክራሲ ይባላል።

የዲሞክራሲ ሥርዓት ሂደትን በሥዕል 1.2 ላይ እንዳያችሁት ተማሪዎቹ በትምህርት ቤታቸው ውስጥ በዲሞክራሲያዊ አካሄድ በሚመሩበት የሥነ ሥርዓት መመሪያ ላይ ውይይት በማድረግ እና የማሻሻያ አስተያየት በመስጠት በንቃት እንደተሳተፉ ሁሉ ሕዝቡም በራሱ ጉዳይ ውሳኔ በሚሰጥበት ጊዜ በውሳኔ አሰጣጡ ሂደት ላይ ይሳተፋል።

በአጠቃላይ በዲሞክራሲ ሥርዓት መሪ ሲመረጥ የሚመለከታቸው ሰዎች በምርጫው ላይ በእኩልነት ይሳተፋሉ። በአብላጫ ድምፅ የተመረጠው አለቃ ወይም መሪ ይሆናል። በዲሞክራሲ ሥርዓት ሕዝቡ እሱን በሚመለከት በሚደረግ በማንኛውም ውሳኔ ላይ በንቃት ይሳተፋል።

መልመጃ 2

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. በትምህርት ቤታችሁ ውስጥ ከክፍል አለቃ ምርጫ እና በትምህርት ቤት የሥነ ሥርዓት መመሪያ ላይ ከመወያየት ሲሳ ዲሞክራሲ የሚገለፅባቸው አሠራሮች አሉ? ካሉ ምሳሌዎችን ጥቀሱ። ከሌሎች ደግሞ በምን በምን መልኩ ዲሞክራሲያዊ አሠራሮች ሲኖሩ እንደሚገባቸው ዘርዘሩ?
2. በክፍላችሁ እና በትምህርት ቤታችሁ ውስጥ ዲሞክራሲያዊ አሠራር እንዲኖር ማድረግ የሚኖረው ጥቅም ግለፅ?

1.2 የሰብዓዊና ዴሞክራሲያዊ መብቶች ምንነት

1.2.1 የሰብዓዊ መብቶች ምንነት

- ሰብዓዊ መብት ማለት ምን ማለት እንደሆነ ትርጉሙን በራሳችሁ አባባል በወረቀት ላይ በዕሑፍ አስፍሩ።
- የጻፉትሁትን ትርጉም አጠገባችሁ ካሉት ጓደኞቻችሁ ጋር ተነጋገሩበት።

ሰብዓዊ መብት ማለት ሰዎች ሰው በመሆናቸው ብቻ ያላቸው መብት ነው። ለምሳሌ የሕይወት እና የአካል ደህንነት መብቶች ማንኛውም ሰው ሰው በመሆኑ ያሉት ሰብዓዊ መብቶች ናቸው። ማንኛውም ሰው በሕግ በተደነገገ ከባድ የወንጀል ቅጣት ካልሆነ በስተቀር በሕይወት የመኖር መብቱ አይደፈርም። የአካል ደህንነት መብት ሲባል ማንኛውም ሰው በአካሉ ላይ ጉዳት እንዳይደርስበት የመጠበቅ መብት አለው ማለት ነው።

1.2.2 የዴሞክራሲያዊ መብቶች ምንነት

ሥዕል 1.3 የክብብ ምሥረታ

- ሥዕሉ ውስጥ የሚንፀባረቀው ዴሞክራሲያዊ መብት ምን እንደሆነ ተናገሩ።
- ከሥዕሉ በመነሳት ዴሞክራሲያዊ መብት ማለት ምን ማለት እንደሆነ ግለፁ።

ዴሞክራሲያዊ መብት ማለት በዴሞክራሲ ሥርዓት ውስጥ የሚኖሩ ግለሰቦችም ሆኑ ሕዝቦች የሥርዓቱ አባል በመሆናቸው የሚኖራቸው በሕግ የሚደነገጉ መብቶች ናቸው። በዴሞክራሲ ሥርዓት ውስጥ ሊከበሩ የሚገባቸው ዴሞክራሲያዊ

መብቶች በርካታ ናቸው። ለምሳሌ በማኅበር የመደራጀት መብት አንዱ የዴሞክራሲ መብት ማረጋገጫ ነው። ማንኛውም ሰው ሕጋዊ ለሆነ ለማንኛውም ዓላማ በማኅበር የመደራጀት መብት አለው።

ከዚህ አንጻር ተማሪዎች በትምህርት ቤታቸው ውስጥ የተለያዩ ክበባትን የመመሥረትና በተለያዩ ክበባት ውስጥ የመሳተፍ መብት አላቸው። ተማሪዎቹ በነዚህ መብቶቻቸው ለመጠቀም ክበባቱን በሚመሠርቱበት ጊዜ የትምህርት ቤቱን ደንብና መመሪያ ማክበር ይጠበቅ ባቸዋል።

በክበባቱ ውስጥ በሚሳተፉበትም ጊዜ የትምህርት ቤቱን ማሕበረሰብና የሌሎችን ተማሪዎች ክብርና ደህንነታቸውን የመጠበቅ ግዴታ አለባቸው።

መብት የሚለው ቃል በውስጡ ግዴታንም ያመለክታል። መብት ብቻውን ሙሉ አይደለም። መብት ባለበት ሁሉ ግዴታም አለ።

መብት ሲባል ሰዎች ያለባቸውን ግዴታና ኃላፊነት አቅፎ መያዙን ማወቅ አግባብ ይሆናል። ስለዚህ ማንኛውም ሰው መብቱን ለመጠቀም ሲፈልግ የሌሎችን ሰዎች መብት በማይጥስ ሁኔታ መጠቀምና መብታቸውን የማክበር ግዴታ እንዳለበት መዘንጋት አይኖርበትም።

መልመጃ 3

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. የሰብዓዊ መብቶችን ምንነት በምሳሌ ግለፁ።
2. የዴሞክራሲያዊ መብቶችን ምንነት በምሳሌ ግለፁ።

1.3 ልዩነት

1.3.1 በክፍልና በትምህርት ቤት ውስጥ በተማሪዎች መካከል የሚታዩ ልዩነቶች

ሥዕል 1.4 ተማሪዎች በእረፍት ሰዓት

- ሥዕል 1.4ን በደንብ ተመልከቱ። ከጎናችሁ ካለው ተማሪ ጋር በመሆን በትምህርት ቤታችሁ ውስጥ በተማሪዎች መካከል የሚታዩ ልዩነቶችን ዘርዝሩ።
- አንዳችሁ ከሌላችሁ ጋር የምትመሳሰሉ ባቸውንና የምትለያዩባቸውን አምስት አምስት ልዩነቶች ዘርዝሩ።

መልመጃ 4

- ?** የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።
1. ልዩነት ማለት ምን ማለት ነው?
 2. ልዩነቶችን ውበታችን ነው ሲባል ምን ማለት ነው?

ልዩነት ማለት በቆዳ ቀለም፣ በሃይማኖት፣ በዕድሜ፣ በጾታ፣ በመልክ፣ በቁመት፣ በችሎታ እና በመሳሰሉት አንዱ ከሌላው ጋር አለመመሳሰል ማለት ነው። አንዳችን ከሌላችን ጋር የምንመሳሰል ስልባቸው በርካታ ነገሮች ሲኖሩ የምንለያይባቸው ግን ብዙ ነገሮች አሉ። ዋናው ቁምነገር ከምንለያይባቸው ነገሮች ይልቅ የምንመሳሰልባቸው ነገሮች የበለጡ መሆናቸውን ማወቅ ነው። ሌላው ትልቁ ነገር ልዩነት መኖሩ የማይቀርና አስፈላጊ መሆኑን መረዳት ነው። ልዩነት መኖሩ ኑሮአችንን እና ሕይወታችንን የበለጠ አስደሳችና ውብ የሚያደርግ መሆኑንም መገንዘብ ይኖርብናል።

1.3.2 ልዩነትን አቻችሎ በሰላም መኖር

- ከጓደኞችሁ፣ ወይም ከወንድምና ከእህታችሁ ጋር በጨዋታ ላይ ወይም በንግግር ወቅት መስማማት አቅቷችሁ የተጣላችሁበትን ጊዜ አስታውሱ።
- አጠገባችሁ ላለ/ላለች ጓደኞችሁ ገጠመኛችሁን ንገሩ። የተጣላችሁበት ምክንያት ምን እንደነበር እና በፀቡ ወቅት ምን እንደተፈጠረ በአጭሩ ንገሯቸው።

እርግብ እና ፋጠ

እርግብ እና ፋጠ በጣም የሚዋደዱ ጓደኛዎች ናቸው። የእርግብ ቤተሰቦች ገበሬዎች ሲሆኑ የፋጠ ደግሞ ነጋዴዎች ናቸው። እርግብ እና ፋጠ ዘወትር በዕረፍት ሰዓታቸው የተለያዩ ጉዳዮችን በማንሳት ይወያያሉ። አንዳንዴም ይከራከራሉ። ሆኖም አንድም ቀን በሃሳብ ልዩነት የተነሣ ተጣልተው አያውቁም።

ከተቻለ ይተማመናሉ ካልሆነ ግን አንዳቸው የሌላውን ልዩነት በማክበርና በመቀበል ተቻችለው ክርክራቸውን በሰላም ይደመድማሉ።

አንድ ዕለት ግን እርግብ እና ፋጠ ከወትሮው ትንሽ ለየት ያለ ነገር ገጥሟቸዋል። ከገበሬ እና ከነጋዴ የትኛው የበለጠ ለሀገር ይጠቅማል? የሚል ክርክር አነሱ። እርግብ ገበሬ ይበልጣል ስትል ፋጠ ደግሞ ነጋዴ ነው የሚበልጠው አለች። ሁለቱም በክርክራቸው ወቅት ከወትሮው የተለየ ሁኔታ ያሳዩ ነበር። ድምፃቸውን ከፍ አድርገው ይጫጫሁ ጀመር። ተራ ሳይጠብቁ የመጣ ላቸውን ይናገሩ ስለነበርም መደማመጥ አልቻሉም።

ከብዙ ንትርክ በኋላ ግን ሁለቱም ሁኔታቸው ለእራሳቸው ገርሟቸው ምን ነካን? ምን ሆነናል? ብለው ራሳቸውን ጠየቁ። ከዚያም ለመካረራቸውና ላለመደማመጣቸው ምክንያቱ ምን እንደሆነ ተገነዘቡ። መግባባት ያልቻሉበት ምክንያት እርግብ ቤተሰቦቿ ገበሬ በመሆናቸው ገበሬ እንዲበልጥ በመፈለግ፤ ፋጠም ደግሞ ቤተሰቦቿ ነጋዴዎች ስለሆኑ ለነጋዴ በማዳላቷ እንደሆነ ተረዱ። የፈጸሙት ተግባር ተገቢ እንዳልሆነ አምነው በድርጊታቸው ተፀፀቱ። በመጨረሻ ልዩነታቸውን አስወግደው ገበሬም ሆነ ነጋዴ ለሀገር እድገት ጠቃሚ መሆናቸውን ተማመኑ። ገበሬው ነጋዴ ከሌለ ነጋዴውም ገበሬ ከሌለ በሥራቸው ውጤታማ እንደማይሆኑ ተረዱ። የዕረፍት ሰዓት ማለቁን የሚያስረድው ደወል ተደወለ። እርግብና ፋጠ ከተቀመጡበት ተነስተው ተቃቀፉና ወደ ክፍላቸው ሄዱ።

መልመጃ 5

ከላይ የቀረበውን ምንባብ መሠረት በማድረግ የማከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. እርግብ እና ፋጠ በክርክራቸው ወቅት በመደማመጥ ፋንታ የተጫጫሁት ስምንድን ነው?
2. ልዩነትን አቻችሎ ከሌሎች ጋር በሰላም ስመኖር የሚያስፈልገን ነገር ምንድን ነው?
3. ከእርግብ እና ከፋጠ ታሪክ ምን ትምህርት አገኛችሁ?

ልዩነትን አቻችሎ ከሌሎች ጋር በሰላም ለመኖር የሚያስፈልገን ትልቁ ነገር ትዕግሥት እና መደማመጥ ነው።

ሰዎች በተፈጥሮ የሚለያዩባቸው በርካታ ነገሮች እንዲሁ ተረድተናል። ሰዎች ሁሉ የየራሳቸው አስተሳሰብ፣ አመለካከት፣ እምነት አላቸው። የአመለካከትና የአስተሳሰብ ልዩነት በመኖሩ ደግሞ ማንም የኔ ሃሳብ ምን ጊዜም ትክክል ነው የሌላው ስህተት ነው ማለት አይችልም። እኔ ያልኩት ብቻ ትክክል ነው የሚል ነገር ከመጣ በሰላም አብሮ ለመኖር አይችልም። ግጭት ብጥብጥና ሁከት ይፈጠራል። ስለዚህ ግጭትና ብጥብጥ እንዳይከሰት ልዩነትን አቻችሎ በሰላም አብሮ ለመኖር ታጋሽነት እና መደማመጥ በጣም ጠቃሚ ነው። ታጋሽነት ልዩነትን ለመቀበልና ተቻችሎ በሰላም ለመኖር ይረዳል። ታጋሽነት በቆዳ ቀለም፣ በሃይማኖት፣ በችሎታ እና በመሳሰሉት ልዩነት ቢኖረንም የሌሎችን ስሜት በመረዳትና በማክበር እየተረዳዱ አብሮ ለመኖር ይጠቅማል።

ልዩነትን ማክበር ወይም በፀጋ መቀበልና ልዩነቶችን አቻችሎ በሰላም መኖር ማለት እምነቱ፣ አመለካከቱ መልኩ፣ ዘሩ፣ ወዘተ ከኛ የተለየ ቢሆንም የማንኛውንም ሰው መብት ማክበርና ክብሩን መጠበቅ ማለት ነው። የሰው ልጅን ልዩነት እንደጠቃሚ ሀብት በመቁጠር ማድነቅ፣ ሁሉም ዓይነት የሰው ልጅ ባህል፣ ሃይማኖት፣ ዘር፣ ወዘተ በጎና ጠቃሚ አስተዋፅኦ እንዳለው አምኖ መቀበል ነው። ይህን ማድረግ መቻል ደግሞ የሰው ልጆች ልዩነታቸው እንዳለ ሆኖ በሰላምና በፍቅር አብረው እንዲኖሩ ያደርጋል።

መልመጃ 6

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

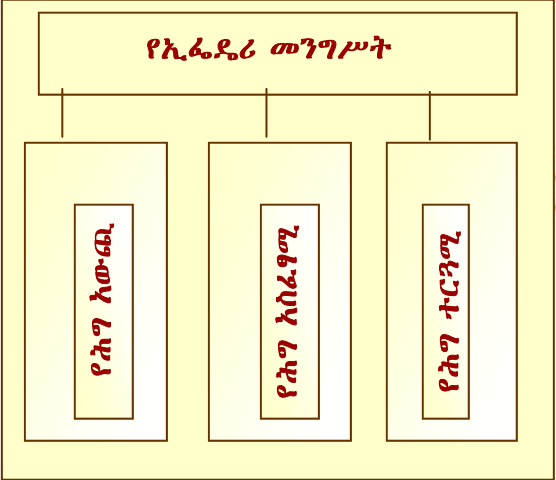
1. ወላጆቻችሁን በመጠየቅ በቤተሰብ አባላት መካከል ልዩነትን በፀጋ በመቀበልና ልዩነቶችን አቻችሎ በሰላም በመኖር ፈንታ መቻቻል ጠፍቶ ፀብና ግጭት የተከሰተበትን አጋጣሚ መንስዔ ሰፀብና ሰግጭቱ የተሰጡ መፍትሔዎች ያካተተ ከአንድ ገፅ ያልበሰጠ ጽሑፍ አቅረቡ።
2. በመጨረሻ ከዚህ አጋጣሚ ክስተት ምን ትምህርት እንዳገኛችሁ በአጭሩ ግለፁ።

1.4 የመንግሥት ሥርዓት በኢትዮጵያ

1.4.1 የዴሞክራሲያዊ መንግሥት ምንነትና አስፈላጊነቱ

ሥዕል 1.5 ሰመምረጥ የተሰበሩ ሰዎች

ሥዕል 1.6 የኢትዮጵያ ፈዴራላዊ መንግሥት አወቃቀር

- ሥዕል 1.5 የሚያሳየው ሰዎች ምን ሲያደርጉ ነው?
- ሥዕል 1.6 ምን ያሳያል?
- መንግሥት የሚለውን ቃል ስትሰሙ ወደ አእምሮአችሁ የሚመጣው ሃሳብ ምን እንደሆነ ግለፁ።

ዴሞክራሲያዊ መንግሥት ሕዝብ ሃሳቡን በነፃ የሚገልፅበትና የሚሳተፍበት የመንግሥት አመራር ዓይነት ነው። በዴሞክራሲያዊ መንግሥት አመራር ውስጥ ሕዝቡ በዋናነት የሚሳተፈው በመምረጥና በመመረጥ ነው። ከዚህም በላይ ሕዝቡ በተለያዩ ጉዳዮች ውስጥ ለምሳሌ በአካባቢ ልማት በንቃት ይሳተፋል።

ዴሞክራሲያዊ መንግሥት ሕዝብ የሚሳተፍበት ሥርዓት በመሆኑ በርካታ ጥቅሞች አሉት። ከጥቅሞቹ መካከል በዋናነት የሚከተሉት ይጠቀሳሉ፡-

- የሕዝቦችንና የሌሎችን መብቶችና ጥቅሞችን በተገቢው መንገድ ያስጠብቃል፤
- መልካም የሆነ አስተዳደር ያስፍናል፤
- ሕዝቦች በሰላምና በተረጋጋ መንፈስ ሠርተው እንዲኖሩ ያስችላል። በዚህም የሀገር ዕድገት ይፋጠናል።

መልመጃ 7

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

- ዴሞክራሲያዊ መንግሥት ምን ዓይነት መንግሥት ነው?
- የዴሞክራሲያዊ መንግሥትን ጥቅም ዘርዘረ?

1.4.2 የፌደራል መንግሥት ምንነት

- ፌዴራል የሚለውን ቃል ትርጉሙን ታውቃለህ? እስቲ ፌዴራል የሚለውን ቃል ስትሰሙ በአዕምሮአችሁ የሚመጣው ሃሳብ ምን እንደሆነ በወረቀት ላይ አስፍሩ።
- በወረቀት ላይ ያሰፈሩትሁትን የፌደራል ትርጉም አጠገባችሁ ከተቀመጡ ተማሪዎች ጋር አስተያዩ። ምን ያህል ተመሳሳይ ወይም የተለያየ ነው?

ፌደራል ማለት ራሳቸውን በራሳቸው የሚያስተዳድሩ የክልል መንግሥታት በሕብረት መሥርተው የሚኖሩበት የመንግሥት ሥርዓት ነው። በፌዴራል ቅርፅ መንግሥት ውስጥ አንድ ማዕከላዊ መንግሥት ያዋቀሩ ራሳቸውን በራሳቸው የሚያስተዳድሩ በርካታ መንግሥታት ሊኖሩ ይችላሉ። ለምሳሌ የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ 9 አካል የክልል መንግሥታት አሉት።

በፌደራላዊ የመንግሥት ሥርዓት አወቃቀር ሥልጣን በማዕከልና በክልሎች ተከፋፍሎ በሕግ የተለየ ነው። የማዕከላዊ መንግሥት ፌደራል መንግሥት የሚል ሥያሜ ሲኖረው በሕግ ከተሠጠው ሥልጣን ውጭ በክልሎች ጉዳይ ጣልቃ አይገባም። የክልል መንግሥታትም በሕግ ከተሠጣቸው ሥልጣን ውጭ በፌዴራል መንግሥቱ ጉዳይ ጣልቃ አይገቡም።

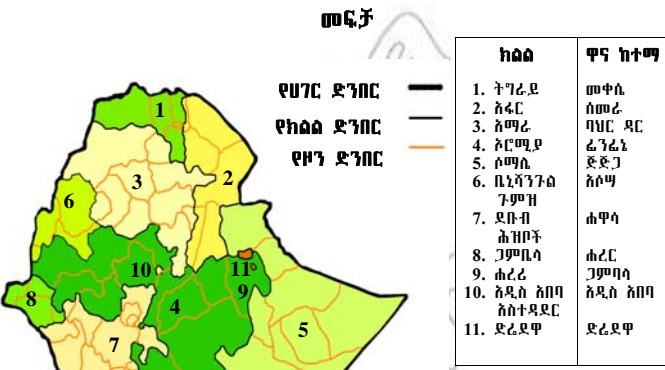
መልመጃ 8

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

- ፌደራል የሚለው ቃል ትርጉም እናንተ ከሰጣችሁት ምሳሌ ጋር ምን ያህል እንደሚቀረብ አነጻጽሩ።
- ፌደራል ምን ዓይነት የመንግሥት ሥርዓት ነው?

1.4.3 የክልል መንግሥታት ምንነት

ሥዕል 1.7 የኢትዮጵያ ካርታ

- ኢትዮጵያ ስንት የክልል መንግሥታት አሏት? የክልሎቹን ሥም ዘርዘሩ።
- የክልል መንግሥት ማለት ምን ማለት ነው?

ከፌደራል መንግሥት ቀጥሎ ከፍተኛው አደረጃጀት ክልል ነው። ክልሎች በሕዝብ አሰራፊር፣ በቋንቋ፣ በማንነት እና በፈቃደኝነት ላይ በመመስረት ይዋቀራሉ። በዚህ መሠረት ኢትዮጵያ በአሁኑ ጊዜ ዘጠኝ የክልል መንግሥታት አሏት። እነሱም የሚከተሉት ናቸው።

1. የትግራይ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት፣
2. የአፋር ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት፣
3. የአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት፣
4. የኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት፣
5. የሱማሌ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት፣
6. የቤኒሻንጉል ጉምዝ ሕዝቦች ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት፣
7. የደቡብ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት፣
8. የጋምቤላ ሕዝቦች ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት፣
9. የሐረሪ ሕዝብ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት ናቸው።

መልመጃ 9

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. የክልል መንግሥትን ምንነት ግለጹ?
2. የምትኖረበት ክልልና የተገራባች ክልሎችን ስም ጥቀሱ?

1.4.4 የከተማ አስተዳደር ምንነት፣

ሥዕል 1.8 የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር

- የከተማ አስተዳደር ማለት ምን ማለት ነው?

በየክልሉ እራሳቸውን በራሳቸው እንዲያስተዳድሩና እውቅና የተሰጣቸው ከተሞች አሉ። እነዚህ ከተሞች የከተማ አስተዳደር ምክር ቤቶች አሏቸው። ምክር ቤቶቹ ከተማውን አስመልክቶ የሕግ አውጪ አካል ናቸው። በምክር ቤቶቹ የተመረጡና የከተሞቹን የዕለት ተዕለት ተግባር የሚያከናውኑ ከንቲባዎች አሉ። ለምሳሌ የአዲስ አበባ ከተማ የራሷ አስተዳደርና ከንቲባ አሏት።

መልመጃ 10

የሚከተለውን ጥያቄ መልሱ።

1. በአካባቢያችሁ የከተማ አስተዳደር አለ? ካለ አስተዳዳሪ በማን እንደሚመመራ በክፍል ውስጥ ተወያይበት።

1.5 የውጭ ግንኙነት

የውጭ ግንኙነት ምንነት እና የውጭ ግንኙነት ፖሊሲ

ሥዕል 1.9 ኢትዮጵያ እና ገረቤቶቿ

- ካርታው ላይ የምታዩዎቸው የኢትዮጵያ ጎረቤት አገሮች እነማን ናቸው? ስማቸውን ጥቀሱ።
- ኢትዮጵያ ከጎረቤቶቿ ጋር በምን በምን ጉዳዮች ግንኙነት እንደምታደርግ ታውቃለችሁ?

አንድ ሀገር ከሌሎች ሀገሮች ጋር በተለያዩ ጉዳዮች (በኢኮኖሚ፣ በፖለቲካ እና በመሳሰሉት) የሚፈጥረው ትስስርና ወዳጅነት የውጭ ግንኙነት ይባላል።

የውጭ ግንኙነት ፖሊሲ ማለት የአንድ ሀገር መንግሥት ከሌሎች ሀገራት መንግሥታት ጋር የሚያደርገው ግንኙነት ምን መምሠል እንዳለበት የሚያመለክት አጠቃላይ መመሪያ ነው።

በዚህ መሠረት የኢትዮጵያ የውጭ ግንኙነት ፖሊሲ ኢትዮጵያ ከሌሎች ሀገራት ጋር በሰላም፣ በመከባበርና በመልካም ጉርብትና ተስማምቶ አብሮ መኖር ነው።

መልመጃ 11

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

1. የውጭ ግንኙነት ማለት ምን ማለት ነው?
2. የኢትዮጵያ የውጭ ግንኙነት ፖሊሲ ዓላማው ምንድን ነው?

የምዕራፉ ማጠቃለያ

ሥልጣን ወይም አመራር የሕዝብ የሆነበት የአስተዳደር ሥርዓት ዲሞክራሲ ይባላል። የዲሞክራሲ አሠራር ባለበት ሕዝብን በሚመለከት ማንኛውም ውሳኔ ላይ ሕዝብ በንቃት ይሳተፋል። ሰብዓዊ መብት ማለት ሰዎች ሰው በመሆናቸው ያገኙት መብት ነው። ስምሳሌ ያህል በሕይወት የመኖር መብት አንዱ ሰብዓዊ መብት ነው። ዲሞክራሲያዊ መብት ደግሞ በዲሞክራሲ ሥርዓት ውስጥ የሚኖሩ ግለሰቦችም ሆኑ ሕዝቦች የሥርዓቱ አባል በመሆናቸው የሚኖራቸውን በሕግ የሚደነገጉ መብቶች ናቸው። ስምሳሌ የመደራጀት መብት ከዲሞክራሲያዊ መብቶች አንዱ ነው። ማንኛውም ሰው በመብቶች ስመጠቀም ግዴታውን መወጣት እንደሚኖርበት ጠንቅቆ ማወቅና ተግባራዊ ማድረግ አለበት።

ልዩነት ማለት በቆዳ ቀለም፣ በሃይማኖት፣ በዕድሜ፣ በፆታ፣ በችሎታ እና ወይም በሌላ ነገር አንዱ ከሌላ ሳው ጋር አንድ ዓይነት ወይም ተመሳሳይ አስመሆን ማለት ነው። በሕብረተሰብ ውስጥ ልዩነት መኖሩ የማይቀርና አስፈላጊ ነው። ሰዎች በዚህ ልዩነት የተነሳ የየራሳቸው አስተሳሰብና የየራሳቸው እምነት አላቸው። ስለዚህ ልዩነትን በፀጋ መቀበልና ተቻችሎ በሰላም አብሮ መኖር ያስፈልጋል። ታጋሽነት ልዩነት ቢኖረንም የሌሎችን ስሜት በመረዳትና በማክበር እየተረዳዱ አብሮ ስመኖር ይጠቅማል። ልዩነቶችን በፀጋ መቀበልና አቻችሎ በሰላም መኖር ማለት እምነቱ፣ መልኩ፣ ዘሩ፣ ወዘተ ከኛ የተለየ ቢሆንም የማንኛውንም ሰው መብት ማክብርና ክብሩን መጠበቅ ማለት ነው።

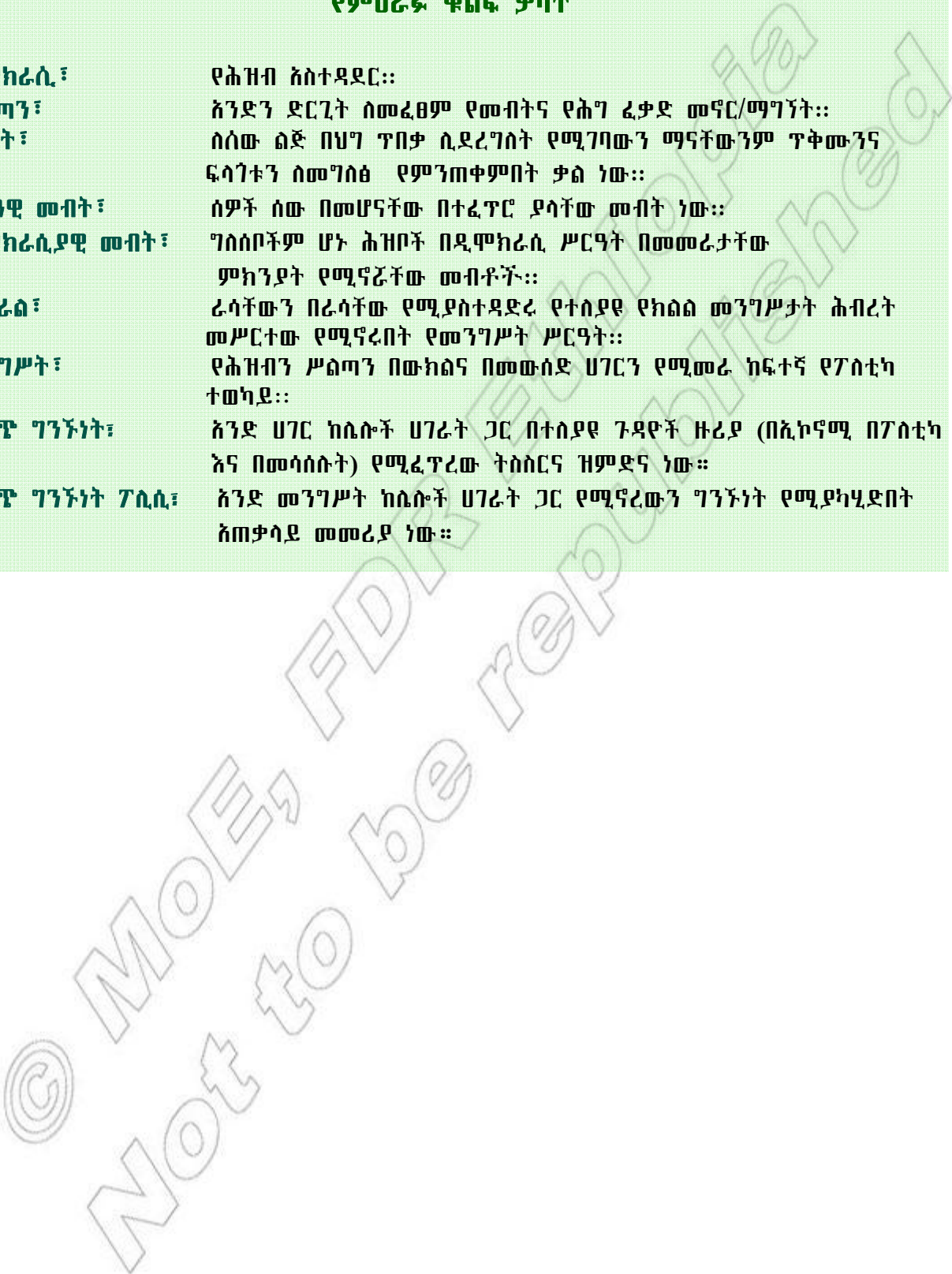
ዲሞክራሲያዊ መንግሥት ማለት ሁሉም ሕዝብ የሚካፈልበትና የሚሳተፍበት የመንግሥት አስተዳደር ነው። ዲሞ ክራሲያዊ መንግሥት የሕዝቦችን መብቶችና ጥቅሞች በተገቢው መንገድ ያስጠብቃል። መልካም አስተዳደርን ያሰፍናል። ሕዝቦች በሰላምና በተረጋጋ መንፈስ ሠርተው እንዲኖሩ ያስችላል።

ፌዴራል ማለት የተለያዩ ራሳቸውን በራሳቸው የሚያስተዳድሩ መንግሥታት በሕብረት የሚኖሩበት የመንግሥት ሥርዓት ማለት ነው። ክልሎች የሚዋቀሩት በሕዝብ አሰፋፈር፣ በቋንቋ፣ በሕዝቦች በማንነት እና በፈቃደኝነት ላይ በመመስረት ነው። በዚህ መሠረት ኢትዮጵያ በአሁኑ ጊዜ ዘጠኝ የክልል መንግሥታትና ሁለት የከተማ አስተዳደሮች አሏት።

የውጭ ግንኙነት ማለት አንድ ሀገር ከሌሎች ሀገሮች ጋር በተለያዩ ጉዳዮች የሚፈጥረው ትስስርና ዝምድና ማለት ነው። የውጭ ግንኙነት ፖሊሲ ደግሞ የአንድ ሀገር መንግሥት ከሌሎች ሀገራት መንግሥታት ጋር የሚያደርገው ግንኙነት ምን መምሠል እንዳለበት የሚያመለክት አጠቃላይ መመሪያ ነው። በዚህ መሠረት የኢትዮጵያ የውጭ ግንኙነት ፖሊሲ ኢትዮጵያ ከሌሎች ሀገራት ጋር በሰላም፣ በመከባበርና በመልካም ጉርብትና ተስማምቶ አብሮ መኖርን ያሳማ ያደረገ ነው።

የምዕራፍ ቁልፍ ቃላት

ዲሞክራሲ፣	የሕዝብ አስተዳደር።
ሥልጣን፣	አንድን ድርጊት ለመፈፀም የመብትና የሕግ ፈቃድ መኖር/ማግኘት።
መብት፣	ሰላው ልጅ በህግ ጥበቃ ሲደረግለት የሚገባውን ማናቸውንም ጥቅሙንና ፍላጎቱን ለመግለጻት የምንጠቀምበት ቃል ነው።
ሰብዓዊ መብት፣	ሰዎች ሰው በመሆናቸው በተፈጥሮ ያላቸው መብት ነው።
ዲሞክራሲያዊ መብት፣	ግለሰቦችም ሆኑ ሕዝቦች በዲሞክራሲ ሥርዓት በመመራታቸው ምክንያት የሚኖሯቸው መብቶች።
ፌዴራል፣	ራሳቸውን በራሳቸው የሚያስተዳድሩ የተለያዩ የክልል መንግሥታት ሕብረት መሥርተው የሚኖሩበት የመንግሥት ሥርዓት።
መንግሥት፣	የሕዝብን ሥልጣን በውክልና በመውሰድ ሀገርን የሚመራ ከፍተኛ የፖለቲካ ተወካይ።
የውጭ ግንኙነት፣	አንድ ሀገር ከሌሎች ሀገራት ጋር በተለያዩ ጉዳዮች ዙሪያ (በኢኮኖሚ በፖለቲካ እና በመሳሰሎት) የሚፈጥረው ትስስርና ዝምድና ነው።
የውጭ ግንኙነት ፖሊሲ፣	አንድ መንግሥት ከሌሎች ሀገራት ጋር የሚኖረውን ግንኙነት የሚያካሂድበት አጠቃላይ መመሪያ ነው።

የምዕራፍ የክስሳ ጥያቄዎች

ቀጥሎ የቀረቡትን የክሰሳ ጥያቄዎች በደብተራችሁ ላይ ገልብጣችሁ ሥሩ።

I. የሚከተሉት ዓረፍት ነገሮች ትክክል ከሆኑ «እውነት» ስህተት ከሆኑ «ሀሰት» በማለት መልሱ።

1. ዴሞክራሲ ሥልጣን ወይም አመራር የሕዝብ የሆነበት አስተዳደር ነው።
2. በዴሞክራሲ ሥርዓት ሕዝቡን የሚመለከት ውሳኔ በሚደረግበት ጊዜ ሕዝቡ በውሳኔ አሰጣጡ ሂደት ላይ ይሳተፋል።
3. ዴሞክራሲያዊ መብት ሰዎች ሰው በመሆናቸው ብቻ ያላቸው መብት ነው።
4. ሰብዓዊ መብት ግለሰቦችም ሆኑ ሕዝቦች በዴሞክራሲ ሥርዓት በመመራታቸው ምክንያት የሚኖራቸው የነፃነት መብት ነው።
5. ልዩነት በቆዳ ቀለም፣ በሃይማኖት፣ በመልክ፣ በችሎታ በመሳሰሉት አንድ ዓይነት ወይም ተመሳሳይ አለመሆን ማለት ነው።

II. በ “ለ” ሥር የተዘረዘሩትን በ“ሀ” ሥር ካሉት ጋር አዛምዱ።

ሀ

ለ

1. ልዩነት ቢኖረንም የሌሎችን ስሜት መረዳትና ማክበር፤	ሀ) ዴሞክራሲ።
2. ሁሉም ሕዝብ የሚካፈልበትና የሚሳተፍበት አመራር፤	ለ) የውጭ ግንኙነት።
3. አንድ ሀገር ከሌሎች ሀገራት ጋር በተለያዩ ጉዳዮች ዙሪያ የሚፈጥረው ትስስርና ዝምድና ነው፤	ሐ) ፌደራል።
4. የሕዝብን ሥልጣን በውክልና በመውሰድ ሀገርን የሚያስተዳድር አካል፤	መ) መቻቻል።
	ሠ) መንግሥት።

III. ስሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ምረጡ።

1. ተጠሪነቱ ለፌዴራል መንግሥት ሆኖ እራሱን በራሱ የሚያስተዳድር ከተማ የትኛው ነው?

ሀ) ባሕር ዳር	ሐ) መቀሌ
ለ) ድሬዳዋ	መ) መልሱ አልተሰጠም።
2. እራሱን በራሱ የማስተዳደር ሥልጣን ያለውና የፌደራሉ መንግሥት ርዕስ ከተማ የትኛው ነው?

ሀ) አዲስ አበባ፤	ሐ) መቀሌ፤
ለ) ድሬዳዋ፤	መ) ባሕር ዳር።
3. የዲሞክራሲ ሥርዓት መለያ የሆነው የትኛው ነው?

ሀ) የሰብዓዊ መብቶች መከበር፤
ለ) የዲሞክራሲያዊ መብቶች መከበር፤
ሐ) መቻቻል፤ መደማመጥ እና መከባበር፤
መ) ሁሉም።

- 4. የዲሞክራሲያዊ መንግሥት መገለጫ ያልሆነው የቱ ነው?
 - ሀ) መሪዎች ሕዝቡ የመረጣቸው ናቸው፤
 - ለ) መሪዎች በሃይል ሥልጣን የያዙ ናቸው፤
 - ሐ) ሕዝቡ በሀገሩ ጉዳይ ላይ በንቃት ይሳተፋል፤
 - መ) መልሱ የለም።
- 5. በሰላምና በፍቅር አብሮ ለመኖር የሚጠቅመው የትኛው ነው?
 - ሀ) ልዩነትን እንደ ጠቃሚ ሀብት በመቁጠር ማድነቅ፤
 - ለ) ሁሉም ዓይነት የሰው ልጅ ባህል፣ ሃይማኖት፣ ዘር፣ ወዘተ በጉና ጠቃሚ አስተዋፅኦ እንዳለው ማመን፤
 - ሐ) አንዱ ባህል፣ ሃይማኖት፣ ዘር፣ ወዘተ ከሌላው የተሻለ እንደሆነ ማመን፤
 - መ) ሀ እና ለ።

IV. የሚከተሉትን ባዶ ቦታዎች በትክክለኛ ቃል ወይም ሀረግ ሙሉ።

- 1. ልዩነትን አቻችሎ ከሌሎች ጋር በሰላም ለመኖር የሚያስፈልገን ነገር----- ነው።
- 2. የተለያዩ ራሳቸውን በራሳቸው የሚያስተዳድሩ መንግሥታት በሕብረት የሚኖሩበት የመንግሥት ሥርዓት -----ይባላል።
- 3. ለሰው ልጅ በሕግ ጥበቃ ሊደረግለት የሚገባውን ማናቸውንም ጥቅሙንና ፍላጎቱን ለመግለፅ የምንጠቀምበት ቃል ----- በመባል ይታወቃል።

V. የሚከተሉትን ጥያቄዎች በአጭሩ መልሱ።

- 1. የዲሞክራሲን ምንነት ግለፅ።
- 2. በዲሞክራሲያዊ ሥርዓት ውስጥ መከበር ያለባቸውን መብቶች ዘርዝሩ።

